

Stephen Morillo:

Válka a konflikt ve středověku

Pavel Horký

Praha: Pulchra 2023, 532 s., ISBN 978-80-7564-095-6

Shrnout dějiny konfliktů napříč Eurasii v průběhu desíti století, které historiografie tradičně považuje za středověk, a propojit je s dějinami klimatu. Takto ambiciózní cíl si vytyčil Stephen Morillo ve své monografii *Válka a konflikt ve středověku*, jejíž české vydání vyšlo roku 2023. Tato publikace představuje velmi kontroverzní příspěvek do diskuse o vojenské historii mezi šestým a patnáctým stoletím, českému čtenáři však nabízí příležitost nahlédnout za hranice střeoevropského bádání.

Tato kontroverze pramení zejména z Morillovy hlavní teze, podle které je středověk možné definovat klimaticky a demograficky. Jako začátek tohoto období stanovuje ochlazení pozdně antické malé doby ledové, které ukončilo věk velkých starověkých říší, a na druhé straně jej ohraničuje oteplením, které nastoupilo po roce 1800, případně novým ochlazením na počátku 14. století. On sám však není tomuto rámci příliš věrný; svůj popis středověkého válečnictví prakticky ukončuje okolo roku 1500 a další vývoj načrtává pouze schematicky. Naskytá se proto otázka, k čemu je klimatická definice středověku, pokud jí nevěří ani sám její autor.

Po dvou úvodních kapitolách, ve kterých popisuje klimatický rámec své práce, metodologii a tři středověké bitvy (střetnutí u Kádisijské a Moratu a obléhání Siang-jangu), rozdělil Morillo svou publikaci na dvě další části: v první se věnuje obecným zákonitostem středověkého válečnictví napříč Eurasii, které byly dány zejména technologickými a ekonomickými možnostmi tamních společností, ve druhé pak nastiňuje obecnou teorii, díky které je možné středověk blíže periodizovat a vysvětlit jeho války.

Problém s touto periodizací však spočívá v tom, že každému období (tj. středověku ranému, vrcholnému a pozdnímu) přiřazuje jeden leitmotiv, který určoval podobu válek, k nimž docházelo v jejich průběhu. Zatímco války raného středověku představovaly reakci na klimatickou krizi, války vrcholného středověku byly vedeny za posílení skupinové identity a pozdní středověk byl prodchnut boji za získání přístupu k novým světům.

S některými Morillovými závěry se je v tomto ohledu velmi snadné ztotožnit – na počátku pozdně antické malé doby ledové bylo velké množství konfliktů motivováno snahou dostat se ke zdrojům bohatších oblastí, aby společnosti mohly lépe čelit nepřízní počasí. Morillo ovšem nechává tyto války zuřit po přibližně tři sta let, i když ve skutečnosti se lidé v raném středověku dokázali adaptovat poměrně rychle.

Morillo zároveň přechází výkyvy v klimatu, které tyto společnosti ovlivňovaly, a paušalizuje, že první tři středověká staletí byla dobou nekonečného špatného počasí. Autorův omyl může doložit příklad Východoturkického kaganátu, který nedokázal vzdorovat ochlazení v 70. letech 7. století, a to i když by podle něj měl jakožto středověká společnost mít vysokou úroveň vnitřní odolnosti proti klimatickým změnám.

Válka a konflikt ale nabízí i pozitivní stránky. Přínosná je zejména Morillova analýza možností vedení války, která je psána v duchu energetické a globální historie. Hlavní náplní první části knihy je tedy hledání podobností spojující všechny oblasti středověké Eurasie, jichž autor nachází poměrně dost. Zejména se jedná o zdroje energie, jež byly v této době omezeny na energii svalů, větru a vody, kvůli čemuž se války koncentrovaly do obilnářských oblastí.

Právě výzkum „šlach války“ a podobností napříč různými vojenskými systémy je to nejprínosnější, co může českému čtenáři *Válka a konflikt* ve středověku nabídnout. Diskusi, která se v posledních desetiletích rozvinula v anglofonní sféře, sice reflektuje jen částečně, přesto ale nabízí možnost do ní alespoň trochu proniknout. I když je celkový obraz středověkého válečnictví spíše plochý a místy až příliš zjednodušený, některé jeho části mohou pozitivně ovlivnit i českou historiografii.

Na závěr je však potřeba vytknout některé menší nedostatky, které jsou s *Válkou a konfliktem* spojeny. Morillo například přisuzuje obléhání Konstantinopole roku 626 Peršanům (str. 195), Mohamedovu smrt klade do roku 532 (str. 187) a výtku si zaslouží i doprovodné ilustrace a mapy. Jejich nízkou úroveň dokládá zejména ilustrace středověkých sečných zbraní (Obr. 9) pocházející z webu Vector Stock, která má k ilustraci odborné publikace velmi daleko.

Válka a konflikt ve středověku představuje velmi zajímavou studii, která má potenciál oslovit českého čtenáře několika velmi přínosnými myšlenkami. Morillův důraz na klimatickou historii a provázanost společnosti a vojenství je velmi inspirativní, stejně jako jeho rozbor obecných vzorců předmoderního válečnictví, které bylo vždy limitováno možnostmi získávání energie z okolního prostředí. Na stranu druhou, Morillova hlavní myšlenka o klimatické a demografické periodizaci středověku zcela zjevně není příliš přesvědčivá ani pro svého autora, publikaci kazí faktografické omyly i nevhodně zvolené

ilustrace a příliš obecné teorie často neobstojí tváří v tvář konkrétním případovým studiím, kterých se v tomto případě nabízí více než dost.

Bc. Pavel Horký
Katedra historie
Fakulta filozofická Univerzita Palackého
Na Hradě 5, 771 80 Olomouc
e-mail: horkypavel@protonmail.com
ORCID: 0009-0002-8703-685X